

VATANPARVARLIK TARBIYASIDA MUZEYLARNING MUXIM AHAMIYATI

Sultonov Sardorbek No'monjon o'g'li

FarDU harbiy ta'lim fakulteti

Annotatsiya: Harbiy xizmatga tayyorlash va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash yoshlarni O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari safida xizmat qilishga tayyorlash tizimining asosiy qismi hisoblanadi. Harbiy xizmatga tayyorlash jarayonida yoshlar O'zbekiston Respublikasi "Mudofaa haqida"gi qonuni, Konstitutsiyasini o'rganadilar. Yosh jangchini tayyorlash hajmi bo'yicha kerakli harbiy bilim va amaliy ko'nikmalarni egallaydilar, jismoniy tarbiya bilan shug'ullanadilar va psixologik barqarorligi tarbiyalanadi.

O'quv muassasalarda vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, yoshlarda Vatanga sadoqatni shakllantirish, Vatan an'analari tarixini, o'z xalqini hurmat qilishga katta e'tibor beriladi, Vatanga, xalqiga, tili, an'analari va madaniyatiga muhabbat uyg'otishdan iborat bo'lsa, harbiy vatanparvarlik esa aynan aniq bir maqsad – Vatanni himoya etishga tayyorlashdan iborat bo'ladi.

O'quv yurtida harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ko'pgina shakl va uslublardan keng foydalaniladi. Ulardan ba'zilarini oldingi mashg'ulolarimizda ko'rib chiqdik:

1. O'zbekiston xalqi jangovar va mehnat shon-shuxrati joylari bo'ylab poxodlar;
2. Harbiy vatanparvarlik mavzusida nazariy konferensiyalar o'tkazish;
3. Urush va mehnat faxriylari bilan kechalar va uchrashuvlar o'tkazish;
4. Harbiy vatanparvarlik mavzusidagi ma'ruza, axborot, suhbatlar tashkil etish.

Bundan tashqari o'quvchilarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda badiiy adabiyot, kino, teatr, tasviriy san'at rollarini ko'rib chiqdik. Deyarli hamma o'quv yurtlarida jangovar va mehnat shon-shuhrati muzeylari tashkil etilgan, bu yerlarda urush faxriylari, jangovar va ijtimoiy-siyosiy tayyorgarlik a'lochilari bo'lgan jangchilari bilan o'quvchilar uchrashuvlari o'tkazilib turibdi.

1999 yili may oyida o'quv muassasa jamoatchilik muzeylari faollari Respublika seminar kengashida so'zga chiqib O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vaziri o'quv muassasa muzeylari – bu qo'shimcha ta'lim tizimida muhim qism, bu bizning mustakil davlatimiz buyuk kelajagini ko'radigan har tomonlama rivojlangan shaxsni shakllantirishga yordam beradigan ilm o'chog'idir deb ta'kidlagan. O'quv muassasa muzeylari o'quvchilarda g'oyaviy – siyosiy ishonch va vatanparvarlikni yuzaga keltirishga yordam berishi va qobiliyatlarini rivojlantirish, o'quvchilar ijtimoiy – siyosiy va ijodiy faolligida yordam berish, ularga qidiruv – izlanish ishlarida ko'maklashishda xizmat qilishi kerak.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng tarixda esdan chiqarib qo'ygan ajdodlarimiz nomlari endi qayta tiklanyapti va bugun o'quv muassasa muzeylari tariximizni o'rganish, o'tgan voqealarni yoritishda va tarbiyaviy ishlarda muhim rol o'ynaydi.

O'quv muassasalarimiz muzeylari o'z yunalishlari buyicha tarixiy, xotira, o'lkashunoslik, san'at, tabiiy-tarixiy bo'lishi va turli yo'nalishda ish olib boruvchi bo'lishi mumkin. O'zbekiston jangovar va mehnat shon-shuhrati muzeylari keng tarqaldi.

Muzeylar qanday qilib paydo bo'ladi? Odatda izquvarlar otryadi faoliyati yoki solnoma yozish bo'yicha sermaxsul yaxshi tashkil etilgan ishlar natijasida yuzaga keladi. Bu holda muzey tashkil etish, klassik usulda olib boriladi: qidiruvlar mavzusi, qidiruv eksponatlar saqlash va namoyish etish uchun muzey tashkil etish. Muzey tashkilotchilari materiallarni saqlash, joylashtirish masalalarini xal etishlari kerak. O'quv yurti direktori bilan xona va jihozlar ajratish haqida kelishib olishlari lozim.

Tarbiyaviy ishlarda muzeyda saqlanayotgan materiallardan sifatli va samarali foydalanishda muzeyni pasportlashtirishni to'g'ri tashkil etish muhim rol o'ynaydi. Bundan asosiy maqsad o'quvchilarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash borasida hujjatli materiallarni va muzey materiallarini ishonchli saqlash asosida ro'yxatlar to'zish va to'g'ri foydalanishdan iborat.

To'plangan materiallar muzey fondini tashkil etadi va o'z raqami, aniq tarixiy sanasi, uning to'g'risidagi ma'lumotlar muzey qayd kitobiga yozib qo'yiladi. Qayd jurnali qoida talablari asosida olib boriladi.

Bundan tashqari muzey har bir materiali uchun uning raqami qo'yilib pasport tuziladi, unda ham kerakli ma'lumotlar qayd etiladi.

Shu bilan birga muzeyning umumiy pasporti ham tuziladi. Pasportning bir nusxasi muzeyda saqlanadi, qolganlari mahalliy davlat arxivi, rayon, shahar madaniyat bo'limlarida ishda foydalanish uchun yuboriladi.

O'quv yurti muzey tashkilotchilarining faoliyati materiallar to'plab va saqlashdangina iborat bo'lmaydi. Ko'rgazmalar qanchalik boy turli - tuman va qiziqarli bo'lishidan tashqari ularni mohirona va yorqin namoyish eta bilish kerak. Muzey vatanparvarlik, tarbiyaviy vazifadan tashqari estetik tarbiya berishi kerak. Shuning uchun muzeyni badiiy jihatdan bezatishga harakat qilish kerak.

Muzey ochilishi to'g'risidagi buyruq o'quv yurti direktori tomonidan tayyorlanib xalq ta'limi (shahar), rayon bo'limi tomonidan, rayon madaniyat bo'limi bilan kelishilib tasdiqlanadi.

Izquvarlik ishlarini olib borish. o'lka tarixini o'rganish.

Muzey qaysidir ma'noda har bir millatning, mamlakatning tarixi, madaniy-ma'naviy merosini aks ettiruvchi ko'zgudir. Yaxshi bilamiz, milliy istiqlol g'oyasining tarixiy ildizlari buyuk mutafakkir merosdan oziqlanidi. Dunyoga dong'i ketgan shundayin buyuklarimiz borki, ular nafaqat yurtimiz, balki dunyo xalqlari ma'naviyati, taraqiyoti, jahon ilm-fani, madaniyati ravnaqi uchun ulkan xizmat qilishgan. Shuning uchun hali-hanuz buyuk ajdodlarimiz meroslarini o'zga yurtlarda ham asrab-avaylab, o'rganishmoqda. Xatto, boshqa mamlakatlar muzeylarida ular qoldirgan boy merosni ko'z-ko'z qilishmoqda. Ha, buyuklarimiz qoldirishgan ma'naviy xazini negizidan hali ko'p-ko'p gavharlar terishadi.

Muzeylarning madaniy-ma'naviy hayotimizda tutgan o'rni borasida fikirlashsak, ma'lumki, muzey deganda tarixiy, moddiy va ma'naviy yodgorliklarni to'plash, o'rganish va

targ'ib qilish ishlarini amalga oshiruvchi ilmiy-ma'rifiy muassasa tushiniladi. Mutaxassislarining guvohlik berishicha, qadimda muzeylar tabiat va ijtimoiy hayotdan olingan asl buyumlarning memorial guvohnoma va estetik qimmatli narsa sifatida saqlanishi asosida yuzaga kelgan. Bunda miloddan avvalgi o'n oltinchi asrdagi Kritdagi Knos Saroy xazinasi, miloddan avvalgi o'n uch-un ikkinchi asrlarga taalluqli Vanlar saroyi va ink kohinlari arxivini qo'shish mumkin.

Mamlakatimizda o'n to'qqizinchi asrning ikkinchi yarmida muzey tashkil eila boshlagan. Bugungi kunda O'zbekiston tarixi muzeyi, Temuriylar tarixi davlat muzeyi, O'zbekiston san'at muzeyi, O'zbekiston xalqlar madaniyati va san'ati tarixi muzey i va san'ati tarixi muzeyi mamlakatimizdagi eng yirik ana shundayin muassasalardan sanaladi.

Muzey xaqida Prezidentimiz I.A.Karimovning «Yoshlarimiz kelishsin, ko'rishsin, qanday mashhur ajdodlari, zamondoshlari borligini bilishsin, ular bilan faxrlanishni, g'ururlanishni o'rgansin. O'z o'tmishini ulug'laydigan, bugunini e'zozlaydigan millatning ertangi kuni hamisha porloq bo'ladi». Mana, muzeylarimizning yosh avlodini vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi o'rni, ahamiyati beqiyosdir.

Shuni e'tirof etish joizki, yurtimizning har bir go'shasidagi katayu kichik muzey millatimizning, xalqimizning yuksak dahosidan so'zlaydi. Mamlakatimizdagi har bir muzeyda o'zligimizga, boy tariximiz, ma'naviyatimizga xos boyliklarning, noyob eksponatlarning guvohi bo'lasiz.

Muzeylar sohasidagi siyosatni amalga oshirish, bu borada xalqaro aloqalarni, o'zaro samarali hamkorliklarni kengaytirish, O'zbekiston va xorijda kenng ko'rgazmalar o'tkazish yo'li bilan mamlakatimizning boy tarixi, ma'naviyati, bugungi yutuqlarini dunyo jamoatchiligiga tanitish, muzeylarimizga zamonaviy texnik vositalarni jalb etish hozirgi kunning dolzarb vazifalardan biridir.